

LUTHER JA TRENTO

Tiililä-seura 1.3.2010, Olavi Peltola

Meidän on hyvä muistaa, että Trenton konsiilissa (1545–1563) luterilaiset yksimielisesti tuomittiin – anathema = ei erotettu vaan kirottu. Tietysti erotettu siinä mielessä, että lausuja kokee olevansa Kristuksen ruumis ja nyt ruumis työntää pois tuollaisen jäsenen. Kirkon ulkopuolella ei ole pelastusta extra ecclesian nulla salus est. Trenton kirkolliskokouksen aikana 4.6.1546 paavi julisti bullan, jossa hän totesi seuraavasti: ”Paavikunnan alusta asti on meidän huolenamme aina ollut harhaoppisten jumalattomien rikkaruohojen kitkeminen, joita he ovat kylväneet ympäri Saksaa. Nyt on tullut aika jolloin Pyhän Hengen inspiroimana, rakkain lapsemme Kristuksessa, Rooman keisari Kaarle on päättänyt nostaa miekan Jumalan vihollisia vastaan. Suojellaksemme uskontoa me aiomme tukea tätä hurskasta toimea kaikella omalla ja Rooman kirkon omaisuudella. Tähän liittyen me kehotamme kaikkia kristittyjä avustamaan tässä sodassa rukouksilla ja almuilla, jotta jumalaton harhaoppi saataisiin juuritettua irti ja hajaannus poistettua. Jokaiselle joka näin tekee, me lupaamme täydelliset aneet ja anteeksiantamuksen kaikista synneistä” (Vainio 121).

Galatalaiskirjeen selitys saa nyt olla Lutherin äänenä. Käytän sekä Koskenniemen että Thurenin (Th) käännöksiä.

Ensin kaksi asiaa, jotka kuvastavat Lutherin selityksen päämäärää.

a. ”Paavali käsittelee miltei jokaisessa sanassa kirjeen pääainetta: Kristusta hän ylistää ylistämästä päästyään! Siksi onkin jok’ikisessä sanassa hengen hehku ja elämä” (50). ”Yksinomaan Herrasta on kerskattava ja häneen luotettava. Häntä yksin on rakastettava, pelättävä ja palvottava” (125). ”Minä en tahdo nähdä mitään muuta kuin Kristuksen. Olkoon hän minulle niin suuri aarre, että kaikki muu näyttää sen rinnalla saastalta. Olkoon hän minulle niin kirkas valo, etten hänet uskolla vastaanotettuani enää tiedä, onko maailmassa lakia, syntiä tai mitään vääryyttä. Sillä mitä on Jumalan Poikaan verrattuna mikään, mitä on taivaassa ja maassa?” (Th, 210). ”Muuta valoa sinulla ei ole kuin Kristus... Jos Kristus kaatoa näköpiiristä, on kaikki turhuutta” (Th, 212). ”Paavali lähes jokaisessa kirjeittensä ja-keessa asettaa eteemme Jeesuksen Kristuksen ja ihan tyrkyttää häntä meille” (Th, 395).

”Synti on koko ihmiskunnan julmin ja mahtavin hirmuvaltias, jota ei voi voittaa minkään luodun, ei enkelin eikä ihmisen voima, vaan yksinomaan sen tähden alttiiksi annetun Jeesuksen Kristuksen, Jumalan Pojan rajaton ja syntiä väkevämpi voima. Jos omanamme tällainen usko koko sydämestämme riipumme ihmisessä Jeesuksessa Kristuksessa, silloin koittaa valkeus meille ja me opimme tervettä arvostelukykyä: me kykenemme mitä varmimmin ja suoransuoraan arvostelemaan kaikkia elämän olosuhteita” (51).

”Jos siis tarvitsen lohdutusta omantunnon taistelussa tai kuolinkamppailussa, minun ei pidä tehdä mitään muuta kuin uskolla takertua yksin Kristukseen ja sanoa: Minä uskon Jeesukseen Kristukseen Jumalan Poikaan. Hän on minun puolestani kärsinyt, ristiinnaulittu ja kuollut. Hänen haavoissaan ja kuolemassaan näen oman syntini, mutta ylösnousemuksessa näen voiton synnistä, kuolemasta ja Perkeleestä, näen myös oman vanhurskauteni ja elämäni. Minä en näe enkä kuule mitään muuta kuin hänet” (Th, 396).

b. Luther sanoi myös: ”Tämä on kristinuskon tosiolemus: me tulemme vanhurskaiksi uskomalla Kristukseen, emme tekemällä lain vaatimia tekoja” (Th, 162). ”Jos näet vanhurskautusopista luovutaan, samalla silloin luovutaan koko kristillisestä opista” (23). ”Jos näet vanhurskautusoppi on lamassa, on kaikki lamassa” (42). ”Vanhurskauttamisoppia ei voi kylliksi ylistää” (Th, 13).

Ristiriidan ja erimielisyyden ytimessä ovat seuraavat asiat. Alla olevan luettelon ydinosa (2–9) on saatu Olli-Pekka Vainion väitöskirjan alaviittauksesta erääseen Simo Peuran kirjoitukseen (116).

1. Auktoriteettikysymys (valtakysymys) – kuka ratkaisee, mikä on totuus?

Me sanomme yksin Raamattu. Kaikki pelastukseen tarvittava tieto löytyy Raamatusta, ei tarvita kirkon traditiota sitä lisäämään (Arffman, Reformaatio, 2008, s.161).

”Meidän pitää nyt varmasti päätellä: on valheellista ja kirottua olla siinä mielessä, että paavi on Raamatun tuomari ja vielä, että kirkko on valtaan katsoen Raamatun yläpuolella” (78).

Luther panee vastustajansa sanomaan: ”Pyhän yleisen kirkon arvovalan me tahdomme säilyttää loukkaamattomana. Seurakunta on niin monen vuosisadan kuluessa näin käsittänyt ja opettanut; näin ovat käsittäneet ja opettaneet kaikki alkuseurakunnan opettajatkin, nuo sangen pyhät miehet, sinua paljon arvokkaammat ja oppineemmat. Ken olet sinä, joka uskallat olla toista mieltä kuin nämä kaikki ja tyrkyttää meille päinvastaista oppia?”

Mutta Luther vastaa tähän: ”Kun saatana tuollaista pänttää päähäsi ja ikään kuin liittoutuu lihan ja järjen kanssa, silloin omatuntosi joutuu kauhistavaan epätoivoon, ellet lujin ottein säilytä mielenmalttiasi ja sano: ’Opettakoot vain pyhä Kyprianus, Ambrosius, Augustinus tahi pyhä Pietari, Paavali, Johannes tahi taivaan enkeli toisin; sen kuitenkin varmasti tiedän: en suosittelen inhimillisiä, vaan jumalallisia asioita, toisin sanoen, minä omistan kaiken Jumalalle, en mitään ihmisille. Muistupu mieleeni mitä tohtori Staupitz, joka siihen aikaan oli arvossapidetty mies ja augustinolais-munkkikunnan vikaari, sanoi minulle, kun asiani oli alkuvaiheessaan. ’Minua lohduttaa’, niinhän sanoi, ’se, että tämä armonoppimme antaa koko kunnian kaikkineen yksinomaisesti Jumalalle, ihmisille sitävastoin ei mitään; Jumalalle taas ei voida – sehän on selvää selvempi – omistaa liaksi kunniaa, hyvyyttä” (88).

Esiin tulee myös sielunhoidollinen näköala:

”Jollakin raamatunkohdalla tahi Kristuksen lauseella äkkiarvaamatta sydäntämme järkähdyttäen hän [sielunvihollinen] tulee vastaamme muka todellisena Kristuksena eikä päästä meitä irti tästä aaveesta; omatunto voisi vanna hänet Kristukseksi jonka lause tahi sana on kysymyksessä” (57). ”Yksi ainoa Raamatusta otettu uhkaussana peittää kuin pak-suihin pilviin kaiken lohdutuksen ja siinä määrin vapisuttaa koko sisimpäämme, että meiltä kokonaan unohtuu koko vanhurskautus, armo, Kristus ja evankeliumi (87).

”Ahdistuksen aikana näet voi väleä käydä näin: perkele juonillaan tempaa näkyvistämme kaikki lohdulliset raamatunkohdat; ainoastaan uhkaavat kohdat nousevat mieleemme ja painavat meidät masennuksiin. Oppikaamme siis tämä: jos Jumala vetää kätensä pois, me helposti saatamme langeta ja hämmentyä. Älköön siis kukaan ylvästelkö älköönkään kerskuko vanhurskaudestaan, viisaudesta ja lahjoistaan, vaan nöyrytköön ja rukoilkoon apostolien kanssa: ’Herra, lisää meille uskoa!’ (Luuk. 17:5)” (147).

”Tahdon mieluummin osoittaa kunnioitusta ja luottamusta Kristukselle kuin antaa periksi niille raamatunkohdille, joita he (vastustajat) esittävät minua vastaan pönkittääkseen tekojen vanhurskautta.” ”Kristus on Raamatun herra.” ”jos hän on antanut itsensä minun henkeni lunnaiksi, jos kerran hän on tullut synniksi ja kiroukseksi vanhurskauttaakseen ja siunatakseen minut, en piittaa hiukkaakaan sinun raamatunpaikoistasi, vaikka esittäisit niitä satamäärin todistamaan tekopyhyyden puolesta uskonvanhurskautta vastaan ja vaikka kuinka kirkuisit, että Raamattu on ristiriitainen. Minun puolellani on Raamatun tekijä ja herä; minä tahdon mieluummin seistä hänen joukossaan kuin uskoa sinua... Minä ainakin pysyn Raamatun tekijän seurassa.” ”Hänestä on tullut minulle vanhurskauteen ja pelastukseen vievä ansio ja hinta. Hänet minä pidän omanani, hänessä riipun kiinni; sinulle jätän teot, joita et kumminkaan koskaan ole saanut toimeksi” (Th. 329–330).

Koskaan katolisen kirkon ajattelun kanssa ei kannata keskustella ellei taustalla ole taju, millä tai kenellä tässä ajattelussa on valta ja kuka sanoo lopulta mikä on totuus. Se on paavi – ex cathedra. Hänellä on käsissään ehdoton ja lopullinen totuuden mitta – totuuden kaanon. Vain se on totta, mikä alistuu tämän valanpitäjän alle ja hyväksyy paavin määritellyn totuudesta.

Siksi kaikki keskustelu katolisten kanssa on leikkimistä sanoilla. Varsinainen vallankäyttäjä lopulta ratkaisee katolisten kohdalla, mikä on totuus. Keskustelu on tietenkin vapaa,

mutta se voi ja saa johtaa vain yhteen lopputulokseen – alistumiseen kirkon johdon arvovaltaan.

Meidän ongelmamme on taas siinä, että sanomme arvovaltan olevan yksin Raamatulla. Kuka sanoo, mitä Raamattu todella sanoo juuri tässä riitakysymyksessä? Tähän turvattuuteen meidän suostuttava ja oltava elämämme loppuun asti valon ja totuuden kerjäläisiä. On hyvä palauttaa mieleen 800-luvulta Bagdadin patriarkan Timoteus I:n ja kalifin Mahdin välinen keskustelu Raamatusta. Kalifin väitti, että Raamattu on väärennetty. Lopputulos oli Timoteuksen sanoin. On pimeä yö. Kumikin meistä väittää pitävänsä kädessään arvokasta helmeä. Kun päivä koittaa selviää, että toinen pitää kädessään arvotonta lasihelmeä.

2. Kysymys perisyynnistä ja synnistä kastetussa uskovassa. Onko kasteen jälkeen kristittyyn jäävä himo vakava asia?

Lutherin mukaan uudestisyntyneessä kristityssä on aina syntiä ja hänen uudistuksensa on epätäydellistä. ”Niin kauan kuin elän tässä ruumissa, minussa on totisesti syntiä” (Th. 261). ”Minulla ei ole mitään muuta kuin syntejä ja nekin ovat todellisia ja perin raskaita, ei kuviteltuja eikä merkityksettömiä: pahinta uskottomuutta, epäilystä, epätoivoa, jokapäiväistä Jumalan halveksimista, vihaa, tietämättömyyttä, Jumalan rienaamista, kiittämättömyyttä, Jumalan nimen väärinkäyttämistä, huolimattomuutta, Jumalan sanan inhoamista ja halveksimista ja niin edespäin – kaikki mitä raskaimpia rikoksia ensimmäistä taulua vastaan; sitten vielä lihallisia syntejä toista taulua vastaan, muun muassa kunnioituksen puutetta vanhempia kohtaan, tottelemattomuutta esivaltaa kohtaan, lähimmäisen omaisuuden ja vaimon himoitsemista ja niin edespäin – vaikka nämä ovat keveitä ensinmainittuihin verrattuna. Ja vaikka itse teossa en olisikaan tehnyt murhaa, aviorikosta, varkautta enkä muita tuontapaisia rikoksia toista taulua vastaan, olen kuitenkin rikkonut sydämelläni. Olen siis Jumalan kaikkien käskyjen rikkoja, ja minulla on niin äärettömän paljon syntejä” (54).

”Parahin Laki, väität minut syylliseksi ja todistat minun tehneen paljon syntejä. Teen minä niitä yhä vielä ja joka päivä teenkin” (Th. 185). ”Jumalan edessä olemme vajonneet syvälle syntiin. Tahdossamme kaikki on pahaa, älyssämme kaikki on harhaa. Jumalisissa asioissa ihminen on pelkkää pimeyttä, harhoja, tahdon ja älyn häijyyttä ja nurinkurisuutta” (Th. 202).

”Kun todella opin tuntemaan itseni, silloin tajuan olevani syntinen. Sellainen on minun olemukseni. Minusta näyttää, etten ole vain joutunut turmaan vaan minä itse olen se turma, en ole vain syntinen ja kirottu, vaan synti ja kirous” (Th. 322). ”Ihmisestä, joka syntiä toisinaan tuntee, tulee syntisäkki, kuoleman ja kirouksen oma” (Th. 322).

”Meidän ei pidä kuvitella apostoleita niin pyhiksi, etteivät he voisi tehdä syntejä” (Th. 132). ”Suuret pyhät tekevät syntiä... Simson, Daavid ja monet muut kuuluisat, Pyhää Henkeä täynnä olevat miehet ovat langenneet suuriin synteihin” (Th. 133).

”Kuolemansynnillä he ymmärtävät yksinomaan ulkonaista, lakia vastaan suoritettua tekoa, kuten esimerkiksi murhaa, aviorikosta, varkautta yms.; kuolemansynniksi he eivät kätä sydämessä piilevää tietämättömyyttä Jumalasta, Jumalan vihaa ja halveksimista, kiittämättömyyttä ja napolisemista Jumalaa vastaan, Jumalan tahdon vastustamista ja sitä, että liha kykenee yksinomaan vain ajattelemaan, puhumaan ja toimimaan Jumalaa vastaan ja perkeleen avuksi” (159).

”Armo ei muuta hurskaita niin, että se heti kohta läpikotaisin tekisi heistä uusia ja täydellisiä, heihin jääpi vielä vanhan luontoperäisen vian jätteitä. Äkäinen luonne esimerkiksi kääntyy Kristuksen tykö, vaikka se armon vaikutuksesta lauhtuukin ja vaikka Pyhä Henki täyttääkin hänen sydämensä, niin että hänestä tulee lempeämpi, ei hänen lihassaan olevaa vikaa saada kokonaan tukahtumaan. Eivät raakaluontoisetkaan ihmiset, uskoon kääntynytään, kokonaan voi vapautua raakuudestaan: heihin jää yhä raakuuden jätteitä. Tästä joutuu sekin, että eri ihmisluonteet eri tavalla käsittelevät evankeliumeja ja Pyhää Raamattua, vaikka totuus näissä on sama: toinen on opetuksessaan rauhakkaampi ja lempeämpi, toinen kirpeämpi. Näin Henki vuodatetaan erilaisiin työväliseisiin; hän ei yhdellä kerralla hävi-

tä luontoperäisiä vikoja, vaan koko elämän ajan hän perkaa pois ihmiseen takertunutta syntiä... Älköön siis kukaan luottako itseensä älköönkä luulkokaan, että armon saatuaan olisi kokonaan puhdas entisistä vioistaan! Paljon tosin perataan pois; varsinkin hakataan poikki ja murskataan itse Käärmeen pää, toisin sanoen epäusko ja tietämättömyys Jumalasta, mutta sen suomuinen ruumis, synnin jätteet, jäävät meihin olemaan. Älköön kukaan ruvetko kuvittelemaan, että uskoon tultuaan jo heti voisi muuttua uudeksi ihmiseksi: kristittynä ollessaankin hän jossakin määrin jää olemaan entisten vikojen alaisena. Emmehän vielä ole kuolleet, vaan elämme vielä lihassa ja se himoitsee, koska ei ole puhdas, Henkeä vastaan, niinkuin sanotaan Galatalaiskirjeen 5. luvussa (Gal. 5:17); ja Roomalaiskirjeen 7. luvussa (Room. 7:14)” (232–233)

Trento, DP (Dekreetti perisyntistä) 5: ”Kastettuihin jää himo ja sytykkeitä... Tästä himosta.. pyhä synodi selittää, ettei katolinen kirkko ole koskaan ymmärtänyt tätä syntiä siten, että himo uudestisyntyneissä olisi todellinen ja varsinainen synti, vaan tämä himo on syntistä peräisin ja taivuttaa ihmisiä syntiin. Jos joku ajattelee päinvastoin, hän olkoon erotettu” (Anton, 86). Ihmisluonto ei siis kastetussa ole läpeensä turmeltunut

”Jos joku sanoo, että Jumalan käskyt ovat vanhurskautetuillekin ja armon alla elävälle ihmiselle mahdollomat noudattaa: hän olkoon kirottu” (DV kaanon 18, Anton, 96).

SEURAAVAT KYSYMYKSEN 3–7 KUULUVAT LÄHEISESTI YHTEEN:

3. Riittääkö ihmisen puolelta sola fide vai onko oltava myös jotain muuta?

”Paavali tässä (Gal. 2:16) mahdollisimman selvästi lausuu: ihmistä ei vanhurskauteta lain teoista, ei edeltävistä, joista tässä nyt on puhe, eikä seuraavista” (161).

DV (Dekreetti vanhurskauttamisesta) 8: ”Usko on ihmisen *pelastumisen alku* ja kaiken vanhurskauttamisen perustus ja juuri”. DV kanon 9 jatkaa: ”Jos joku sanoo jumalattoman tulevan vanhurskautetuksi pelkästään uskosta, niin että hän sillä tarkoittaa sitä, ettei vanhurskauttamisen armon saamiseksi tarvita uskon lisäksi mitään muuta yhteistyötä ihmisen taholta ja ettei ihminen tahtomisensa tasolla miltään osalta tarvitse valmistautua ja asettua armon vastaanottamiseen: hän olkoon erotettu”. DV 12: ”Jos joku sanoo, ettei vanhurskauttava usko ole mitään muuta kuin luottamus jumalalliseen laupeuteen, joka antaa synnit anteeksi Kristuksen tähden... hän olkoon erotettu” (Anton, 100).

Johtopäätös: ”Usko on armon vaikuttama lahja, jonka kautta *pelastuksemme alkaa* (ts. pelastumme alustavasti)” (Anton, 100). Onko siis pelastumisemme prosessi, jossa usko on vain alku? ”Vanhurskauden saavuttaminen on täten prosessi, jonka loppuhuipennuksena ja täyttymyksenä on vanhurskauden seppeleen antaminen” (Anton, 115).

Elämme ”jo nyt – ei vielä” jännitteessä, olemme matkamiehiä. Kysymys: Riittääkö yksin usko pelastamaan jo nyt, matkan varrella ja perille pääsemisen hetkessä eli lopullisesti? Pelastaako Jumala minut, kun nyt ja elämäni loppuun asti syntisenä ja jumalattomana uskon Jeesukseen? Tarvitaanko pelastumiseen ennen iäisyyden rajaa uskon lisäksi jotain muutakin?

4. Onko oikea usko rakkauden muovaamaa uskoa (*fides charitate formata*) (Gal. 5:6).

”Me taas asetamme tuon ’rakkauden’ tilalle uskon” (164). ”He tekevät rakkauden esimerkistä uskon esikuvan, vaikka on olemassa vain yksi ainoa uskon esimerkki (Th: muoto) nimittäin se, että luotetaan Jeesukseen Kristukseen. Ja niinkuin yksin tämä on autuuden saavuttamiseksi välttämätön, niin se myös koskee kaikkia ihmisiä” (113).

”Evankeliumin totuus on tämä: meidän vanhurskautemme on yksin uskosta, ilman lain tekoja. Evankeliumin valheellisuus eli väärennys taas on tämä: meidät vanhurskautetaan uskosta, mutta ei lain teoilla. Valheapostolit julistivat evankeliumia liittämällä siihen tämän ehdon. Samaa meikäläiset sofistit [ja paavilaiset] opettavat: on uskottava Kristukseen, ja usko on autuuden perustuksena, mutta se ei vanhurskauta, ellei rakkaus ole sitä ilmentänyt. Tämä ei ole evankeliumin totuutta, vaan jotakin sellaista, mikä näyttää evankeliumilta, on sitä olevinaan. Mutta tosi evankeliumi on näin: teot eli rakkaus eivät ole uskon kaunis-

tuksena tahi täydellistymänä, vaan usko sinänsä on Jumalan lahja ja jumalallinen aikaansaannos sydämessä, ja se tekee vanhurskaaksi siitä syystä, että se omistaa itse Kristuksen, Vapahtajan. Ihmisjärki pitää kohteenaan lakia: tämän olen tehnyt, tuon jättänyt tekemättä. Uskolla taas varsinaisessa toiminnassaan ollessaan ei ole kerrassaan mitään muuta kohdetta kuin Jeesus Kristus, Jumalan Poika, joka on annettu alttiiksi maailman syntien edestä. Se ei kiinnä katsettaan rakkauteen; se ei sano: ”Mitä olen tehnyt? Mitä olen rikkonut? Mitä olen ansainnut?”, vaan se sanoo: ”Mitä Kristus on tehnyt? Mitä hän on ansainnut?” Tähän evankeliumin totuus sanoo: ”Hän lunasti sinut synnistä, perkeleestä ja iankaikkisesta kuolemasta”. Usko siis suostuu siihen, että sillä tuossa persoonassa, Jeesuksessa Kristuksessa, on syntien anteeksiantamus ja iankaikkinen elämä. Sillä, jolta tämä kohde katoaa, ei ole oikeaa uskoa, vaan tyhjää kuorta ja luulotelmaa, ja hän siirtää silmänsä lupauksesta lakiin, joka nostattaa kauhun ja ajaa hänet epätoivoon. Se siis, mitä sofistit ovat opettaneet vanhurskauttavasta uskosta, sikäli kuin se on rakkauden ilmentämä, on pelkkiä sanahirviöitä. Se uskohan, joka omistaa Kristuksen, Jumalan Pojan ja jonka kaunisuksena hän on, vanhurskauttaa, eikä se usko, johon rakkaus sisältyy. Jos näet uskon on oltava varma ja luja, se ei saa omistaa mitään muuta kuin yksinomaan Kristuksen, eikä se voi omantunnon ottelussa ja kauhuissa nojautua mihinkään muuhun kuin tuohon jalokiveen. Se siis, joka uskossa omistaa Kristuksen, voi kerskata olevansa vanhurskas, kauhistakoon laki ja painakoon syntien kuorma kuinka paljon tahansa. Millä tavalla tahi minkä avulla? Jalon helmen, Kristuksen kautta, jonka omistuksessa hän uskossa on” (116).

”Me myönnämme, että on myös puhuttava hyvistä teoista ja rakkaudesta, mutta oikealla ajankohdalla ja oikeassa yhteydessä, silloin nimittäin kun on kysymys teoista tämän valtaopin piirin ulkopuolella. Mutta tässä on nyt kysymys siitä, minkä nojalla meidät vanhurskautetaan ja me saamme iankaikkisen elämän. Tässä me Paavalin kanssa vastaamme: Meidät julistetaan vanhurskaiksi yksinomaan uskosta Kristukseen, ei lain teoista eikä rakkaudesta. Emme silti hylkää tekoja ja rakkautta, niinkuin vastustajat syyttävät meitä, mutta me emme salli itseämme kiskaistavan irti [tästä ajankohtaisesta] kysymyksestä, mutta juuri siihen saatana pyrkii. Ollessamme siis tekemisissä vanhurskautusta käsittelevän valtaopin kanssa, me hylkäämme ja kiroamme kaikki teot. Tämä oppi ei näet millään ehdolla siedä hyvien tekojen käsittelemistä. Tämän aineen esille tullen me siis muitta mutkitta erotamme erikseen kaikki lait ja kaikki lain teot” (173).

5. Jumalattoman vanhurskauttaminen vaiko katuvan ja muuttuneen vanhurskauttamisen? Edellisestä on esimerkkinä ryöväri ristillä. Jälkimmäisestä taas esim. Luuk 7:ssä oleva syntisen naisen yhteydessä oleva 1000-vuotinen käännösvirhe: a. Koska hän rakasti, hän sai anteeksi. b. Kun hän sai anteeksi, sen tähden hän rakasti. Myös esim. Joh. 8:ssa. Sanoiko Jeesus; ”en minäkään sinua tuomitse” siksi, että nainen oli muuttunut tai siinä toivossa, että nainen tulisi muuttumaan (älä enää syntiä tee). Vai sisälsivätkö nuo Jeesuksen sanat anteeksiantamuksen julistuksen, jonka nainen sai ottaa vastaan ilmaiseksi, jos vain halusi. Onko vanhurskauttamisessa sittenkin kysymys ihmisen laatuun (kvaliteettiin) pohjautuvasta Jumalan hyväksymisestä. Lutherin mukaan puuksi tuleminen ja hedelmän tuottaminen ovat kaksi eri asiaa (Vainio 120)

”Mutta joku sanonee: Laki on jumalallinen ja pyhä. Se olkoonkin kaikessa kunniassa! Mutta mikään laki, olkoon kuinka jumalallinen ja pyhä tahansa, ei saa minulle tulla opettamaan, että minä sen nojalla tulen vanhurskautetuksi ja saan elää. Siihen minä kyllä myönnyn, että se saa opettaa minulle, että minun pitää rakastaa Jumalaa ja lähimmäistä, ja vielä, että minun pitää elää siveydessä, kärsivällisyydessä jne., mutta se ei saa minulle osoittaa, millä tavoin minun pitää päästä vapaaksi synneistä, perkeleestä, kuolemasta ja helvetistä. Tässä on kysyttävä neuvoa evankeliumilta ja kuultava sitä; ja se ei opeta, mitä minä olen velvollinen tekemään – tämä näet kuuluu varsinaisesti lain tehtäviin – vaan sitä, minkä toinen on tehnyt minun sijastani, nimittäin että Jeesus Kristus, Jumalan Poika on kärsinyt ja kuollut minun sijastani, vapahtaakseen minut synnistä ja kuolemasta. Evankeliumi käskee minua ottamaan vastaan ja uskomaan tämän; tämä on ja tätä sanotaan evankeliumin to-

tuudeksi. Ja tämä on kristillisen opin pääkohta; siitä kaiken hurskauden tunteminen riippuu. Kaikkein tärkeintä siis on, että se hyvin ymmärretään ja että sitä lakkaamatta teroitetaan. Kun se näet on äärettömän arka, sitä myös sangen helposti loukataan. Paavali on sen saanut runsaasti kokea, ja kaikki hurskaatkin saavat sen kokea” (Vainio 120).

6. *Luettu (imputatiivinen) vanhurskaus vaiko tehty (efektiivinen) vanhurskaus.* Riittääkö luettu vanhurskaus pelastumiseen, vai pitääkö ihmisen muuttua jollakin tavoin ensin ja vasta sitten hän pelastuu?

”Jumalan hyväksyminen eli hyväksilukeminen on varsin välttämätön ensiksikin siitä syystä, että me emme ole läpikotaisin vanhurskaita, tässä elämässä kun synty vielä on lihaan piintyneenä. Jumala perkaa pois lihassamme jäljelläolevaa syntiä... Synty tosiasiallisesti on olemassa ja että pyhät sen tuntevat, mutta että se Jumalan puolelta on unohdettu ja peitetty, kun siinä välillä on Kristus, välittäjä, ja häntä uskossa omistaessamme, lankeaa luonnostaan, että mitkään synnit eivät ole syntejä” (168). ”Emme siis määrittele kristittyä sellaiseksi, jolla ei ole tahi joka ei tunne syntiä, vaan sellaiseksi, jolle Jumala ei sitä uskon tähden Kristukseen viaksi lue” (169).

7. *Simul justus et peccator*

Luterilainen Pihkala opettaa: ”Ihmisen vanha, syntiin langennut minä ei näet katoa vanhurskauttamisen tapahtumassa: uusi syntyy vanha rinnalle” (Anton 93). Katolisessa opetuksessa vanha katoaa (93, alaviite).

”Vanhurskaus on luottamusta Jumalan Poikaan, sydämen luottamusta Kristuksen kautta Jumalaan. Määritelmään on vielä tehtävä pieni lisäys, muista erottava seikka: usko, josta puhumme, luetaan vanhurskaudeksi *Kristuksen tähden*. Kuten jo sanoin, nämä kaksi asiaa yhdessä muodostavat kristillisen vanhurskauden: Toinen on sydämässä oleva usko Jumalan antama lahja, joka todella (*formaliter*) uskoo Kristukseen. Toinen on vanhurskaaksi katsominen, se, että Jumala lukee epätäydellisen uskon täydelliseksi vanhurskaudeksi Kristuksen, oman Poikansa tähden, hänen tähtensä, joka on kärsinyt maailman syntien vuoksi ja johon minä olen alkanut uskoa. Tämä usko Kristukseen estää Jumalaa näkemästä syntiä, joka minussa on vielä jäljellä. Sillä niin kauan kuin elän tässä ruumiissa, minussa on totisesti syntiä. Mutta Kristus varjelee minua siipiensä suojassa ja levittää ylleni koko tai vaan laajuisen verhon, syntien anteeksiantamuksen, jonka alla minä elän huolia vailla. Sehän estää Jumalaa näkemästä niitä syntejä, jotka yhä ovat piintyneinä turmeltuneeseen luontooni... Tämän saa aikaan vanhurskaaksi katsominen, koska olen alkanut uskoa Kristukseen. Hänen tähtensä Jumala antaa epätäydellisen vanhurskauden käydä täydestä eikä lue synniksi syntiä, joka todellisuudessa on sitä... Hänessä on kaikki, ja meilläkin on kaikki, sillä hän täyttää kaikki puutteemme. Hänen tähtensä Jumala suhtautuu synteihimme lempeästi ja antaa niiden jäädä peittoon ikäänkuin ne eivät syntejä olisikaan. Hän sanoo: Sinä uskot minun Poikaani. Vaikka sinulla syntejä onkin, niiden *täytyy* siksi olla anteeksiannettuja, kunnes pääset niistä kuolemassa lopullisesti eroon” (Th. 261–262).

”Niin siis elän väliverhon alla, Kristuksen ruumiin suojaamina (Hepr. 10:20). Hän on minulle päivällä pilvipatsas ja yöllä tulipatsas, joka estää Jumalaa näkemästä syntiäni. Vaikka itse sen näen ja tunnen omassatunnossa kipua, riennän Välimiehen ja Sovittajan turviin, joka tekee minutkin täydelliseksi, ja niin että pelastun.” (Th 262). ”Niinpä kristitty on samalla kertaa vanhurskas ja syntinen, pyhä ja epäpyhä, Jumalan vihamies ja Jumalan lapsi” (Th. 262).

”Vanhurskaus ei ole minun ominaisuuteni, vaan se on minun ulkopuolellani, se on yksinomaan Jumalan armon ja hyväksilukemisen asia. Minussa ei ole mitään olemuksellista vanhurskautta paitsi tuo heiveröinen usko, uskon ensi lahja, se, että olen alkanut tarttua Kristukseen, vaikka synty yhä todellisesti pysyy minussa” (Th. 264).

Nyt kuuntelen evankeliumia, joka julistaa, että Kristus on kuollut puolestani ja että minun sen uskoessani katsotaan vanhurskaaksi, vaikka minussa yhtä kaikki pysyy syntejä, suuriakin syntejä.

Olen vanhurskas ja Jumalan rakkauden kohde, mutta samalla olen syntinen. Ei Jumala voi kieltää omaa luontoaan, ei hän voi olla vihaamatta syntiä ja syntisiä. Niin hänen on välttämättä tehtävä, muutoin hän olisi väärämielinen ja rakastaisi syntiä. Kuinka nuo kaksi ristiriidassa olevaa lausetta voivat siis olla samalla kertaa tosia: minulla on syntiä, ja ansaitseen täysin Jumalan vihan ja inhon – Isä rakastaa minua? Niitä ei saa sopimaan yhteen mikään muu kuin Kristus, Välimies. Hän sanoo: Isä rakastaa teitä, mutta ei sen vuoksi, että te sen ansaitsisitte, vaan koska te rakastatte minua ja olette uskoneet, että minä olen lähtenyt Isän luota. Toivon mukaan minä todella jatkuvasti tunnen syntiä ja tiedän sen vuoksi ansaitsevani vihan, Jumalan tuomion ja ikuisen kuoleman. Tämän tietäminen pitäköön minut nöyränä koko tämän elämän ajan. Samalla uskallan olla vilpittömästi ja pyhästi ylpeä, kun saan kääntyä Kristukseen päin, saan häneltä rohkeutta torjua vihan ja Jumalan tuomion tuntemusta ja uskoa, että Isä sittenkin rakastaa minua, ei minun itseni tähden, vaan koska Isä rakastaa Kristusta” (Th 265).

Yksimielisyyden ohje: Uskonvanhurskaus ”ei ole mitään muuta kuin sitä, että synnit annetaan anteeksi ja kurja syntinen armahdetaan ja otetaan Jumalan omaksi yksin Kristuksen kuuliaisuuden ja ansion perusteella” (Anton, 94).

Katolinen opetus: ”Uusi luomus ei ole Jumalan silmissä pätevä ulkonainen lisäys täysin syntiseen kristittyyn, vaan sisäinen uudistus, jossa vanha saa väistyä uuden tieltä” (Anton, 93). Sillä vanhurskauttaminen ”ei ole pelkkää syntien anteeksiantamista, vaan sen lisäksi myös sisäisen ihmisen pyhittämistä ja uudistamista” (DV 7, Anton, 93).

”Jos joku sanoo ihmisen tulevan vanhurskautetuksi joko niin, että hänen hyväkseen pelkääntään luetaan Kristuksen vanhurskaus tai niin, että hänelle pelkääntään annetaan synnit anteeksi, ilman sitä armoa ja rakkautta, jonka Pyhä Henki heidän sydämeensä vuodattaa, ja joka niissä pysyy, tai siten, että ihmiset vanhurskauttava armo on pelkkä Jumalan suosiollisuus: hän olkoon erotettu” (Anton, 94).

8. *Kilvoitus*

Katolisessa ajattelussa uskon painopiste oli messun ja sakramentin yhteydessä elämissä (Arffman, Reformaatio, 2008, s.163).

”Sitten kun olemme opettaneet uskoa Kristukseen, me myös opetamme hyviä tekoja. Omistettuasi siis uskossa Kristuksen, jonka kautta olet vanhurskas, ryhdy sitten rakastamaan Jumalaa ja lähimmäistä, huuda avuksi, ylistä, kiitä ja tunnusta Jumalaa, tee hyvää lähimmäisesellesi ja palvele häntä ja täytä velvollisuutesi. Nämä ovat todella hyviä tekoja: ne purkautuvat esiin sellaisesta uskosta ja sydäimestä, joka on iloinen siitä, että meillä on syntien anteeksiantamus lahjaksi Kristuksen kautta. Mieluisasti kärsitään sitten se, mitä ristiä ja kärsimyksiä joutuneekin kannettavaksi. Se risti näet, minkä Kristus laskee kannettavaksemme, on suloinen, ja hänen kuormansa on keveä (Matt. 11:26). Kun nimittäin synti on anteeksiannettu ja omatunto synnin kuormasta ja tuskasta vapaaksi päästetty, kristitty saattaa vaikeuksitta kestää kaikkea. Hän tekee ja kärsii kaikkea mielellään, kun sisäisesti kaikki on suloista ja ihanaa” (168)..

”Teemme siis Paavalin kanssa johtopäätöksen: me tulemme vanhurskaiksi ainoastaan uskosta Kristukseen, tarvitsematta lakia ja tekoja. Mutta sitten, kun ihminen on uskosta vanhurskautettu ja kun hän jo uskossa omistaa Kristuksen ja tuntee hänet vanhurskaudekseen ja elämäkseen, hän todellakaan ei pysy toimetonna, vaan kantaa kuin hyvä puu ainakin hyviä hedelmiä. Uskovaisella näet on Pyhä Henki; ja missä hän on, hän ei salli ihmisen olla toimetonna, vaan ajaa häntä kaikkiin jumalisuuden harjoituksiin: rakastamaan Jumalaa, kärsivällisyyteen murheissa, avuksihuutamiseen, kiitokseen ja osoittamaan rakkautta kaikkia kohtaan” (193).

Olaus Petri erotti entistä selvemmin vanhurskauttavan uskon ja hyvät teot. Uskovan tuli tehdä hyviä tekoja ja hän saisi siitä palkan taivaassa. Hyviä tekoja tuli kuitenkin tehdä ”Kristuksessa”, toisin sanoen luottaen siihen, että niitä ei tarvittu pelastumiseen (Arffman, Reformaatio, 2008, s.167).

9. Pelastusvarmuus

Jos pelastuminen on prosessi, sen on pakko jatkaa keskeneräisyyden tähden kiirastuksessa. Kiirastuli koskee niitä, jotka kuolevat Jumalan armossa ja ystävinä, mutta eivät ole täydellisesti puhdistuneet. He joutuvat kuolemansa jälkeen läpikäymään puhdistuksen saavuttaakseen sen pyhyden, joka on välttämätöntä taivaan iloon pääsemiseksi (Anton, 118).

Emil Anton, Katolinen Paavali, Katolinen tiedotuskeskus 2009.

Martti Luther, Galatalaiskirjeen selitys, suomentanut Jukka Thurén, Hämeenlinna 2003.

Martti Luther, Pyhän Paavalin Galatalaiskirjeen selitys, suomensi A. E. Koskenniemi, Turku 1932.

Joona Salminen, toim. Reformaatio. Henkilökuvia ja tutkimussuuntia, Jyväskylä 2008.

Olli-Pekka Vainio, Luterilaisen vanhurskauttamisopin kehitys Lutherista Yksimielisyyden ohjeeseen, Saarijärvi 2004.